

Austatud lugeja!

Oli kunagi hetk, kus pidin olema emotsionaalseks toeks võõrale tütarlapsel, kes ootas kiirabi. Lõpust alustades: kohale saabunud brigaad leidis, et pole midagi hullu. Selle ootamise ajal rääkisime ärevuse peletamiseks elust ja inimestest. Juttu tuli ka tüdruku kombest asju üle paisutada. „Aga muidu nad ju ei usu mind,“ ütles ta.

Me kõik paisutame aeg-ajalt asju üle. Enamasti juhtub see siis, kui oleme emotsionaalsed – meid valitsevad tunded. Selles olukorras antakse meile liialdused andeks. Emotsionaalsusele peaks vastanduma ratsionaalsus, mõistuse valitsus. Kui sa ei ole just näitleja, kunstnik või luuletaja, siis on ratsionaalsus ka professionaalsuse üks tunnus. Et nii tunded kui ka mõistus on inimeseks olemise osa, siis ei välista professionaalsus inimlikkust, nagu pahatihti leitakse. Juhan Peegli 100. sünniaastapäeva puhul viimasel ajal korduvalt kõlanud tsitaat „Ajakirjanik sa võid olla, inimene pead olema“ peaks kehtima iga eluala kohta. Ka juura vallas.

Meediat vaadates paistab, et ka üldiselt rahulikuks peetud eestlane on jõudnud emotsioonide ajajärku. Meid valitsevad tunded ja mis on kurb: kahjuks on need enamasti negatiivsed. Mille muu kui emotsioonide ülevõimuga selgitada seda, et vaat et ühestki teemast ei räägita/kirjutata enam ilma liialdustesse laskumata?

Nagu juba tütarlapse-lugu näitas, emotsionaalsus ei ole siiski liialdamise ainus põhjus. Kas laps eksis või tõesti oleme jõudnud ühiskonda, kus ilma liialdamata ennast enam kuuldavaks ei tee? Kui viimast, siis ei paisuta me asju üle üldsegi mitte emotsioonist tulenevalt, vaid hoopis vastupidi – teeme seda täiesti ratsionaalselt. Isegi kui maskeerime seda emotsionaalsusega.

Ei tea, kas tähtede seis on selline, aga olen viimasel ajal järjest sattunud lugema emotsioonist laetud menetlusdokumente – tõsi, õnneks mitte kohtulahendeid. Mis see siis on: kas esindajad on kaotanud professionaalsuse või on professionid kaotanud ratsionaalsuse? Või on hoopis midagi lahti otsustajate kõrvakuulmisega ja kompenseerida püütakse seda?

Kuulsin hiljuti mõttearendust, et juristi puhul näitab professionaalsust see, kui pärast tatti täis pritsitud kohtusaalist väljumist suudad vastaspoolega viisakalt suhelda. Kas ei ole kummaline lähenemine – professionaalsust näitab tööväline käitumine? Ja kas meie tööks siiski on kohtusaalis sülgamas käia? Äkki on kohtusaal koht, kus tsiviliseeritud maailm käib erimeelsusi lahendamas? Kui nii, siis miks peaks lahendamise protsess ise olema muud kui tsiviliseeritud?

Filosoofia pidi olema õpetus, kuidas mõteldes mitte kaotada tõe, ja retoorika: samasuline õpetus kõnelemise kohta. Kes meist ei teaks, et emotsioonide keerises kipub tõde hägustuma. Seega ei ole emotsioon hea kaaslane ei mõtlemise ega kõnelemise juures. Pea klaariks, alles siis mõtle, ütle, kirjuta. See kuldreegel näikse olevat kõikuma löönud. Miks? Kas seepärast, et meie ajastut nimetatakse tõejärgseks? Või on ajastu tõejärgne just seepärast, et troonide mängu on võitnud emotsioon?

Liialdamisega, ükskõik on see siis emotsioonist kantud või muul põhjusel esitatud, on see probleem, et me ei tea kellegi täpset määra. Kui võtan räägitust/kirjutatust poole maha, kas saan veel poolega petta? Tõsi, inimest tundes on ligikaudne matemaatika võimalik. Eesti on väike, me tunneme üksteist. Aga ka inimest tundes võib eksida. Kui seesama tüdruk pärast kiirabi ärakäimist oma vanematega suhtles, siis rääkis ta tõtt ja suurt osa tema jutust ei usutud – vanemad rakendasid harjumuspärast liialdaja-koefitsienti. Mida laps sellest õppis? Ilmselt, et tuleb liialdada.

Kas ka meie õppetund peaks olema samalaadne?

Katrin Prükk